

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕЛІ ДЕРЖАВИ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ (WELFARE STATE) В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ДЕМ'ЯН СМЕРНИЦЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС (м. Київ, Україна)

МАРИНА ТРИГУБЕНКО, кандидат юридичних наук, старший дослідник, Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС (м. Київ, Україна)

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-552-8-28>

Вступ. Побудова моделі держави загального добробуту (welfare state) в Україні, як і в інших країнах, складається з багатьох елементів, які, як структурні частинки, повинні сприяти розвитку добробуту суспільства.

На жаль наша країна переживає складні часи повномасштабного вторгнення тоталітарної країни — росії. Але саме в ці часи ми повинні об'єднатися у своїх прагненнях до побудови демократичної та безпечної для людей держави.

Розвиток складових елементів держави загального добробуту та дослідження принципів їх удосконалення є важливою метою наукової спільноти. Одним з елементів такої держави є забезпечення захисту прав споживачів.

Метою та завданням дослідження є вивчення та аналіз правових аспектів забезпечення в Україні прав споживачів. Тобто, дослідження чинних нормативно-правових актів, які гарантують споживачам забезпечення їх прав на якісну та безпечну продукцію.

Результати дослідження та їх обговорення. Захист прав споживачів є пріоритетним напрямом діяльності держави шляхом забезпечення якості та безпечності продукції, проведення її експертизи на предмет дотримання необхідних норм встановлених в нормативно-правових та нормативних документах, нагляду та контролю за господарською діяльністю.

В основному Законі України – Конституції України ст. 42 встановлено, що Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів [1].

У той же час ст. 39 Господарського кодексу України встановлює норму, що споживачі, які перебувають на території України, під час придбання, замовлення або використання товарів (робіт, послуг) з метою задоволення своїх потреб мають право на: державний захист своїх прав; гарантований рівень споживання; належну якість товарів (робіт, послуг); безпеку товарів (робіт, послуг); необхідну, доступну та достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент товарів (робіт, послуг); відшкодування збитків, завданих товарами (роботами, послугами) неналежної якості, а також шкоди, заподіяної небезпечними для життя і здоров'я людей товарами (роботами, послугами), у випадках, передбачених законом; звернення до суду та інших уповноважених органів влади за захистом порушених прав або законних інтересів.

З метою захисту своїх прав та законних інтересів громадяни можуть об'єднуватися на добровільній основі у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів) [2]. Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, що провадять свою діяльність відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» [3].

Закон України «Про захист прав споживачів» [4] регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів.

Законодавство про захист прав споживачів складається з цього Закону [4], Цивільного кодексу України [5], Господарського кодексу України [2] та інших нормативно-правових актів, що містять положення про захист прав споживачів.

Споживачі зобов'язані: перед початком експлуатації товару уважно ознайомитися з правилами експлуатації, викладеними в наданій виробником (продавцем, виконавцем) документації на товар.

У відповідності до ст. 5 Закон України «Про захист прав споживачів» [4] держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.

Захист прав споживачів здійснюють центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту прав споживачів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, місцеві державні адміністрації, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування згідно із законом, а також суди.

Захист прав споживачів у сфері безпечності та якості харчових продуктів, інформування про їх властивості, у тому числі маркування, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та якості харчових продуктів.

Виробник (виконавець) забезпечує належну роботу (застосування, використання) продукції, в тому числі комплектуючих виробів, протягом гарантійного строку, встановленого нормативно-правовими актами чи договором.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством, має право вимагати: пропорційного зменшення ціни; безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк; відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

Споживач має право обміняти непродуктивний товар належної якості на аналогічний у продавця, в якого він був придбаний, якщо товар не задовольнив його за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути ним використаний за призначенням [4].

Споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну.

За допомогою технічного регулювання, яке визначено відповідно до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [6] як правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, забезпечується якість та безпечність нехарчової продукції. Норми щодо такої продукції встановлюються в технічних регламентах.

Крім того, норми щодо продукції встановлюються в стандартах відповідно до Закону України «Про стандартизацію» [7].

Висновки. Підводячи певні підсумки розгляду питання захисту прав споживачів можна зазначити, що одним з пріоритетних напрямів діяльності держави є захист здоров'я людей, забезпечення екологічної безпеки шляхом контролю за якістю і безпечністю продукції та виробництва, а також встановлення відповідних прав споживачів продукції та нагляд за їх дотриманням.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Враховуючи прагнення України долучитися до Європейського Союзу та забезпечити безперешкодну торгівлю з провідними країнами світу потребує подальшого дослідження сфера технічного регулювання та стандартизації й приведення національних стандартів до європейських вимог. Крім того, у військовій сфері – стандартів України до стандартів країн НАТО.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
3. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 1. Ст. 1.
4. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 30. Ст. 379.

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
6. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15 січня 2015 р. № 124-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 14. Ст. 96.
7. Про стандартизацію : Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 31. Ст. 1058.